

«Оңтүстік-шығыс Қазақстанның құрғақ жағдайында дәнді дақылдарды өсіру технологиясы» тақырыбында

өткізілген кеңес туралы ЕСЕП

Өткізу күні:

«8» тамыз 2025 жыл

Кенесті өткізген орны:

Алматы облысы, Кеген ауданы, Қарқара ауылы, «Қарқара өнімдері» ЖШС

Эксперт:

(қолы)

Жусупбеков Е.К.

«Қарқара өнімдері» ЖШС-і Алматы облысы, Кеген ауданы, Қарқара ауылында орналасқан. «Қарқара өнімдері» ЖШС-і 2021 жылы ірі қара бордақылау саласында құрылған. Шаруа қожалық жалпы алғанда ылғалмен қамтамасыз етілген тәлімі аймақта орналасқан, жалпы жер көлемі 1500 гектарды құрайды. Оның ішінде 1000 гектар көпжылдық шөп, 500 гектар жерде жаздық арпа, күздік арпа, күздік бидай егілген. Шаруа қожалығының техникалық қамтамасыз етілуі: 10-дана МТЗ тракторлары, 4- шөп шабатын, 1- астық шабатын Есил-700 комбайныдары бар, 2 -дана соқа, 1-дана КРН-4,6 культиваторы, 2- дана СЗС-3,6 тұқым сепкіші, ОВШ -24 агрегаттарымен қамтылған.

Шаруа қожалығында қазіргі таңда барлық жер өңдеу жұмыстары дәстүрлі технологиямен жүргізілуде жалпы кеңес беру барысында дәнді дақылдарды қор үнемдеуші технологиялармен өсіруге болатыны жайлы, сонымен қатар ол технологияның ресурстарды үнемдеуі жайлы кеңес беріліп жұмыстар жүргізілетін болды. Жалпы 2024 жылы күздік бидай дақылының өнімділігі шаруа қожалығы бойынша гектарынан 18,0 центнерден өнім алынды. Ал биылғы жылы күздік арпаның Бәйшешек сорты 2 гектар жерге егіліп келесі жылдары оның егістік көлемі көбейтілетін болып жоспарлануда. Шаруа қожалығында негізгі күрделі мәселе агротехникалық жұмыстарды жүргізуде, дақылдарды себу уақытында, тыңайтқыштарды уақытымен беру кезінде, дақылдардың өсіп даму кезінде уақытымен арамшөптермен күресу кезінде кейбір агротехникалық жұмыстар кешіктіріліп қиыншылықтар туындап тұрады.

1 сурет – «Қарқара өнімдері» ЖШС-нің агрономына кеңес беру кезеңі

Тәлімі жерлердегі күздік бидай дақылын қор үнемдеуші технологиямен өсіру тәсілдері енгізу алдында егістіктерді тегістеуден және бір және көпжылдық арамшөптерден тазартудан басталуы керек. Рельеф бойынша тураланған танаптарды пайдаланылатын агрегаттардың өнімділігі едәуір артады және жұмыс сапасы жақсарады. Жалпы күздік бидайды себер алдында тұқымды ауру, зиянкестерге қарсы препараттармен дәрілеу міндетті болып табылады. Болашақта күздік бидай дақылынан жақсы, сапалы тұқым алу үшін тұқымды дәрілеп себу дақылдың өсіп дамуында айтарлықтай өз тиімділігін көрсетеді.

Бұл аймақта күздік бидай негізінен күзде қыркүйек айының 1-ші онкүндігінде егіледі, өсімдіктің қатар аралығы 15 см, күздік бидайдан жоғары өнім алу үшін минералды фосфор тыңайтқыштарын тұқымды сепкенде бірге енгізу ұсынылды, ал азот тыңайтқыштарымен үстеп қоректендіру жұмыстары күздік бидай дақылының түптену кезеңінде беру қажет екені айтылды. Сонымен қатар шаруа қожалық басшысымен және агрономымен қор үнемдеу технологиясы бойынша жақсы пікір талас болды. Күздік бидайдың алғы егістері жайында көптеген сұрақтар болып жауап айтылды, қор үнемдеуші технологияның тех картасы есептеліп көрсетілді, дәстүрлі технологиямен салыстырғанда қор үнемдеуші технологияның басымдылықтары жайлы толық мағұмат беріліп болашақта шаруа қожалығы қор үнемдеуші технологиямен жұмыс істеуге ниеті бар екенін көрсетті. Жалпы қорыта келгенде болашақта күздік бидай дақылы болсын және басқада ауыл шаруашылық дақылдары болсын, қор үнемдеуші технологиямен жұмыс істеу мәселелері біріккен түрде іске асырылып, қарқынды жұмыстар атқарылатын болды.

Шаруа қожалығына берілген ұсыныстар:

- Күзде күздік бидайды себер алдында тұқымды аурулар мен зиянкестерге қарсы Сертикор 1 л/т пратравителімен дәріленеді;
- Жалпы бұл аймаққа негізінен ұсынылып отырған сорттар (Стекловидная 24, Богарная 56) сорттарын субуге болатыны айтылып ұсыныс берілді, жалпы себу нормасы 180-200 кг/га;
- Тұқымды себер алдында қор үнемдеуші технологияларды қолдану кезінде, жерді жақсылап өңдеп, тегістеп, содан кейін тұқымды себу жұмыстарын жүргізу қажет;
- Минералды тыңайтқыштарды беру кезінде фосфор тыңайтқыштарын күзде сүдігерді өңдеу алдында 150 кг/га беру керек, ал азот тыңайтқышын дақылдың түптену кезеңінде 120 кг/га енгізу керектігі ұсынылды;
- Күздік бидайдың түптену кезеңінде ерте көктемде арамшөптерге қарсы гербицидпен өңдеу қажет;
- Күздік бидай өнімділігі тікелей комбайнмен жиналады.

Сондықтанда ауыл шаруашылығы дақылдарынан сапалы әрі жоғары өнім алу үшін ауылшаруашылық дақылдарын себу кезінде агротехникалық іс-шараларды уақытылы әрі сапалы жасау қажет.

Кенес беруді тіркеу журналы
2025 жылғы "23" мамыр №95 қызмет көрсетуге арналған шартқа сәйкес
КЕАҚ/"ҚазЖӨШҒЗИ" ЖШС базасында

№ р/ п	Кенес беруді өткізу күні	Кенес беру мәселесі (АӨК субъектісінен және АӨК саласындағы басқа да мүдделі тұлғалардан)	Ақпарат алушының Т. А. Ә, телефоны, электрондық мекенжайы (АӨК субъектісі және АӨК саласындағы басқа да мүдделі тұлғалар)	Ақпарат алушының қолы (АӨК субъектісі және АӨК саласындағы басқа да мүдделі тұлғалар)	Кенес өткізген сарапшының Т. А. Ә, телефоны, электрондық мекенжайы	Кенес берудің қысқаша мазмұны
1	<u>08.08.2025ж</u>	Күздік үшін алғы егістер қандай егістер қажет?	Хуршудов Али Исламович «Қарқара өнімдері» ЖШС 87765317134		Жусупбеков Е.К., 87051320275, erbol.zhusupbeko v@ mail.ru	Тәлімі жерлерде күздік бидай әртүрлі ауыспалы егістерден кейін орналастырылады, оларды үш топқа біріктіруге болады: таза сүрі танап бос емес сүрі танап және сүрі танапсыз алғы егіс. Тәлімі жердегі күздік бидайдың ең жақсы алғы егісі - сүрі танап (қара және ерте) және олардың мағынасы көп қырлы. Олар тек күздік бидайға ғана емес, сонымен бірге кейінгі дақылдардың өнімділігін арттырады. Алайда, таза сүрі танап барлық жерде үнемді бола бермейді. Тәлімі егіншіліктің бірқатар аудандарында дұрыс ауылшаруашылық технологиясымен бос емес сүрі танаптардан да жоғары өнім ала аласыз. Бос емес сүрі танаптар үшін қалыпты өнім алу үшін бірқатар талаптарды орындау қажет. Сүрі танапта өсіріліп тұрған дақылды күздік бидайды егудің оңтайлы мерзімінен кем дегенде бір ай бұрын жинау керек. Бұл топырақты мұқият өңдеуге және агротехникалық әдістер кешенін жүзеге асыруға мүмкіндік береді, оны көбінесе алғы егістер анықтайды. Бұл бір жағынан топырақтың құнарлылығына, екінші жағынан тамыр бараты топырақ қабатындағы ылғал қорына әсер етеді.

					<p>Алғы егістіктегі өсімдік қалдықтарының арқасында топырақтың құнарлылығына әсер етеді. Өсімдік қалдықтары неғұрлым көп болса, соғұрлым олар жоғары сапалы (бұршақ дақылдары) және алғы егістің тамыр жүйесі неғұрлым күшті болса, соғұрлым топырақ органикалық заттармен байытылады, бұл кейінгі дақылдың топырақ қоректенуін жақсартады. Мұндай жағдайларда, ең алдымен, жаздың екінші жартысының агроклиматтық көрсеткіштеріне назар аудару керек, бұл кезде күздік бидай егілгенге дейін жауын-шашынмен топырақ ылғалдылығын толықтыруға болады. Алғы егіс жұмсаған ылғал қорын толықтыруда шілде, тамыз және қыркүйек айларының жауын-шашыны басты рөл атқарады. Егер осы айларда жауын-шашын жеткілікті болса, онда өскіндер уақтылы, біркелкі болады және болашақта өсімдіктер қалыпты дамиды.</p>
2	Күздік бидайдың вегетациялық өсу және даму кезеңін қысқаша айтып кетсеңіз?				<p>Вегетациялық кезеңнің ұзақтығы бойынша күздік бидай жаздық бидайдан айтарлықтай ерекшеленеді. Егер соңғысы сорттық сипаттамалары мен өсу жағдайларына байланысты 70-80 – ден 120-130 күнге дейін өзгерсе, онда күзгі бидайда қысқы тыныштықты ескере отырып - 300 күнге дейін. Қысқы тыныштық кезеңсіз күздік бидайдың вегетациялық кезеңі температуралық режимге және қоршаған ортаның басқа факторларына байланысты 145-190 күнді құрайды, яғни жаздық бидайдан 1,5-2 есе көп. Бұл фазааралық кезеңдердің көшеттерден түтікке шығу басталғанға дейін созылуымен түсіндіріледі. Егер жаздық бидайда қалыпты өсу кезеңінде бұл кезең 35-45 күнге созылса, онда қысқы (тыныштық кезеңсіз) – 90-120 күн. Бұл айырмашылықтар, бір жағынан, жаздық және күздік формалардың биологиялық ерекшеліктеріне, екінші жағынан, сыртқы ортаның әртүрлі жағдайларына және, ең алдымен, себуден бастап түтікке шығудың басына дейінгі кезеңдегі</p>

температуралық режимге байланысты. Күздік бидайдың егуден сабақтың қарқынды өсуінің басталуына дейін көп уақыт өтетініне қарамастан, күзгі вегетациялық кезеңнің арқасында ол жаздық бидайдың дамуынан озып, одан 15-20 күн бұрын піседі, вегетациялық кезеңнің соңында жазғы құрғақшылыққа аз ұшырайды.

Күздік бидай құрғақ зағ бірлігін қалыптастыру үшін 400-ден 500-ге дейін су (ТК) жұмсайды. Бидай үшін маңызды кезең-бұл түтікке шығудан бастап масақтануға дейінгі кезең. Күзгі жауын-шашын сабанмен салыстырғанда астықтың жоғары өнімділігіне ықпал етеді. Көктемгі жауын-шашын массаның өсуін күшейтеді және жаңа өркендердің пайда болуына жағдай жасайды. Күздік бидай төмен температураға және олардың қыс-көктем кезеңіндегі ауытқуларына ең сезімтал. Қарсыз күздік бидай 16-18°C температурада өледі.

Бұл міндетті шешуде Қазақстанның жетекші азық – түлік мәдениеті - бидайдың өнімділігін арттыруға және астық өндірісін ұлғайтуға маңызды рөл беріледі. Республиканың оңтүстік-шығыс және оңтүстік облыстарында негізгі дәнді дақыл – күздік бидай. Өнімділігі бойынша ол жаздық бидайдан, арпадан 5-10 ц/га немесе одан да көп асып түседі.

Күздік бидайдың биологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, оның дақылдары қыстауға қолайлы жағдайлары бар аймақтарға (тұрақты қар жамылғысының болуы, топырақ бетіндегі температура минус 17-20 0С-тан төмен емес) сәйкес келеді.

сарапшы Е. К. Жүсіпбековтың «Оңтүстік-шығыс Қазақстанның құрғақ жағдайында дәнді дақылдарды өсіру технологиясы» тақырыбында өткізілген консультациясына

ПІКІР

Мен, Хуршудов Али Исламұлы, "Қарқара өнімдері" ЖШС-нің басшысы сарапшы Е.К. Жүсіпбековке Қазақстанның оңтүстік-шығысындағы тәлімі жағдайында дәнді дақылдары өсіру технологиясы мәселелері бойынша білікті консультация өткізгені үшін шын жүректен алғысымды білдіремін. Кездесу барысында заманауи агротехникалық әдістер, ауыспалы егісті онтайландыру, өсімдіктер қорғау құралдары мен тыңайтқыштарды қолдану мәселелері егжей-тегжейлі қаралды, сондай-ақ Алматы облысы Кеген ауданының тәлімі жерлерінің жағдайына бейімделген практикалық ұсынымдар берілді. Бұдан басқа, дақылдардың вегетациялық кезеңінде топырақ ылғалдылығын барынша жинақтау, сақтау және тиімді пайдалану үшін топырақты негізгі және егіс алдындағы өңдеу үшін заманауи ауыл шаруашылығы машиналарын қолдану бойынша консультация жүргізілді. Топырақты эрозиядан қорғау және оның құрылымы мен топырақ құрамын жақсарту үшін сарапшы көпжылдық дақылдарды, соның ішінде тәлімі жағдайда өсірілетін дақылдарды енгізуді ұсынды.

Сарапшы құрғақшылық жағдайында қандай ауылшаруашылық машиналары мен қондырғыларын қолдану керектігін ұсынды. Сарапшы атап өткен ақпараттың алынған бөлігі қазірдің өзінде өндіріске енгізіліп жатыр және жоғары кәсіби құндылығымен ерекшеленеді. Ауылшаруашылық дақылдарын өсіру кезінде технологиялық операцияларды азайту, сондай-ақ арамшөптермен күресу, дақылдардың өнімділігін арттыру үшін минералды тыңайтқыштарды тиімді пайдалану бойынша ұсыныстар әсіресе пайдалы болды. Мен консультация барысында көтерген мәселелерге хабардарлық, презентацияның қолжетімділігін және мұқият қарауды атап өткім келеді.

Одан әрі ынтымақтастыққа үміттенеміз және біздің шаруашылығымыздың дамуына қолдау көрсеткені және қатысқаны үшін ризашылығымызды білдіреміз.

Глава ТОО «Қарқара өнімдері»

А.И. Хуршудов